

ТЕМА 1

Концептуальні засади міжнародної економічної діяльності України

План

- 1.Предмет, методи та завдання навчальної дисципліни "Міжнародна економічна діяльність України".**
- 2.Етапи та форми розвитку МЕД України, чинники її формування.**
- 3.Причини розвитку міжнародної економічної діяльності України, основні фактори впливу та перешкоди.**

1. Предмет, мета та завдання навчальної дисципліни "Міжнародна економічна діяльність України"

Предметом дисципліни є теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій функціонування та розвитку міжнародної економічної діяльності України.

Метою курсу є формування системи теоретичних знань про об'єктивні закономірності, реальні процеси та специфічні особливості міжнародної економічної діяльності України, а також практичних навичок щодо реалізації її форм, регулятивного забезпечення та ефективного здійснення комерційних, інвестиційних та фінансових операцій у міжнародній сфері .

Завдання курсу:

- вивчення сутності й особливостей міжнародної економічної діяльності України;
- оцінка потенціалу людського ресурсу та міграційного капіталу в міжнародній економічній діяльності України;
- дослідження тенденцій розвитку міжнародного науково-технологічного співробітництва;
- аналіз можливостей участі України в процесах міжнародного виробництва;
- дослідження інституційних механізмів міжнародної інвестиційної діяльності;
- оцінка стану та тенденцій розвитку міжнародної торгівлі товарами, послугами та правами інтелектуальної власності;
- обґрунтування концептуальних засад регіоналізації міжнародної економічної діяльності України;
- з'ясування сутності глобальних проблем та ризиків сучасного світогосподарського розвитку.

Зовнішньоекономічна діяльність - діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами (*Ст.1 ЗУ «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991 № 959-ХІІ*)

Міжнародна економічна діяльність – це цілісна система господарських зв'язків між національними економіками різних країн, належних до них або утворених ними суб'єктами господарювання, а також міжнародними організаціями, яка має характерні лише для себе взаємозв'язки, закономірності та реалізує ті специфічні інтереси, які пов'язані з використанням переваг міжнародного співробітництва, поділу праці та факторного розміщення.

Ознаки комплексного характеру МЕД:

- сукупність економічних відносин між національними та іноземними господарювання у торговельній, інвестиційній, інноваційній, валютно-кредитній та фінансовій сферах, регулювання яких здійснюється в рамках національного законодавства та укладених міждержавних угод;
- система дій і рішень, пов'язаних з формуванням, розвитком та реалізацією конкурентних переваг країни як суб'єкта світогосподарських зв'язків;
- сфера реалізації державної зовнішньоекономічної стратегії.

Класифікація передумов розвитку МЕД за рівнями впливу

Передумови розвитку МЕДУ на макрорівні

Організаційно-економічні	<ul style="list-style-type: none">• зовнішньоекономічна політика, зокрема забезпечення економічної та інституціональної підтримки національних експортерів та виробників імпортозаміщувальної продукції;• ефективна реалізація економічного потенціалу і послідовне здійснення структурної перебудови за визначеними напрямками;• вирішення проблеми зовнішньої заборгованості;• зміцнення національної грошової одиниці та активізації її участі у системі міжнародних розрахунків
Інфраструктурні	<ul style="list-style-type: none">• розвиток транспортних комунікацій та забезпечення належного сервісного обслуговування перевезень;• розвиток сучасних інформаційно-комунікаційних систем та ефективна їх інтеграція до міжнародної системи комунікацій.
Політико-правові	<ul style="list-style-type: none">• забезпечення територіальної цілісності та недоторканності власних кордонів держави;• створення адекватної системи національної безпеки;• розбудова демократичної держави на засадах свободи підприємництва, переміщення капіталів та інших видів ресурсів;• виконання міждержавних зобов'язань на основі інтересів взаємовигідного розвитку національної економіки;• участь у глобальних і регіональних політичних процесах;• формування відповідного законодавства та опрацювання механізмів його виконання у напрямі сприяння співробітництву країн

Передумови розвитку МЕД на мікрорівні:

- розмір та організаційна структура підприємства;
- наявність належного ресурсного забезпечення;
- стратегії виходу на ринок;
- політика ціноутворення;
- якісні характеристики товару або послуги.

Причини розвитку МЕД

1. *Нерівномірність розвитку країн світу.*
2. *Відмінності у сировинних і людських ресурсах.*
3. *Нерівномірність розміщення фінансових ресурсів.*
4. *Різний рівень науково-технічного розвитку.*
5. *Характер політичної діяльності.*
6. *Специфіка географічного положення.*
7. *Інтернаціоналізація.*

2. Етапи та форми розвитку МЕД України

Характерні риси 1-го етапу розвитку МЕДУ

1. Обмеженість доступу підприємств до зовнішнього ринку;
2. Домінування зустрічної торгівлі у зовнішньоторговельному обігу;
3. Відсутність інфраструктури, що обслуговує ЗЕД;
4. Розвиток «човникової» торгівлі;
5. Валютна та економічна нестабільність та значні зовнішньоекономічні ризики;
6. Від'ємне сальдо зовнішньоторговельного балансу;
7. Незначні обсяги зовнішньоторговельних операцій та іноземних інвестицій;
8. Перевищення експорту інвестицій над їх імпортом;
9. Сировинна структура експорту;
10. Розбудова органів регулювання ЗЕД;
11. Створення законодавчої бази розвитку ЗЕД;
12. Розрив зовнішньоекономічних зв'язків з країнами колишнього СРСР;
13. Нетарифне обмеження експорту;
14. Адміністративне регулювання ЗЕД

Характерні риси 2-го етапу розвитку МЕДУ:

1. Лібералізація доступу підприємств до зовнішнього ринку;
2. Перехід від преференційного до національного режиму щодо іноземних інвестицій;
3. Зменшення частки зустрічної торгівлі у зовнішньоторговельному обігу;
4. Створення інфраструктури ЗЕД;
5. Перехід до стабілізації валютного курсу;
6. Перехід від від'ємного до позитивного сальдо зовнішньоторговельного балансу;
7. Стрімка динаміка зростання зовнішньоторговельних операцій;
8. Повільне зростання обсягів іноземних інвестицій;
9. Перехід від сировинної до низько переробної структури експорту;
10. Обмеження доступу іноземних інвесторів в фінансовий сектор економіки;
11. Поступова переорієнтація зовнішньоторговельного обігу на країни ЄС та країн, що розвиваються;
12. «Добровільне» обмеження експорту до країн ЄС;
13. Впровадження антидемпінгових обмежень у зовнішньоторговельних операціях;
14. Перехід з адміністративного до економічного регулювання ЗЕД ;
15. Розвиток імпортозаміщення у виробництві сільськогосподарської та харчової продукції;
16. Укладання двох-сторонніх та багатосторонніх міжнародних економічних угод;
17. Поява та розвиток операцій з давальницькою сировиною та обмеження бартерних операцій;
18. Створення вільних економічних зон;
19. Розробка стратегії розвитку ЗЕД України та перехід до багатовекторності у зовнішньоекономічній політиці;
20. Посилення залежності економіки від імпорту

Характерні риси 3-го етапу розвитку МЕДУ :

1. Уповільнення темпів зростання зовнішньоторговельних операцій в наслідок погіршення світової кон'юнктури;
2. Зростання обсягів прямих іноземних інвестицій в економіку України;
3. Лібералізація валютного регулювання - відмова від обов'язкового продажу валютної виручки суб'єктами ЗЕД ;
4. Посилення митного контролю – впровадження режиму реєстрації суб'єктів ЗЕД на митниці;
5. Посилення антидемпінгового контролю – впровадження режиму реєстрації зовнішньоекономічних контрактів;
6. Зростання частки торгівлі послугами в ЗТО;
7. Перехід від позитивного до негативного сальдо зовнішньоторговельного балансу;
8. Ліквідація обмеження доступу іноземних інвесторів в фінансовий сектор економіки;
9. Зниження рівня тарифних та нетарифних обмежень у зовнішній торгівлі;
10. Проведення переговорів та вступ в СОТ;
11. Ліквідація вільних економічних зон;
12. Зменшення «добровільних» обмежень експорту та укладання угоди про асоціацію з країнами ЄС;
13. Приєднання до зони вільної торгівлі з країнами СНД;
14. Нарощування зовнішнього державного боргу шляхом отримання запозичень від міжнародних фінансових організацій та установ (МВФ, МБРР, ЕБРР);
15. Посилення залежності економіки країни від імпорту енергоносіїв з росії.

Пріоритетні принципи формування відкритої економіки в Україні:

- Розвиток власних виробництв, які мають конкурентні переваги у глобальній економіці (ракетобудування, суднобудування, літакобудування, порошкова металургія, виробництво надтвердих матеріалів, електрозварювальне виробництво, хімічні виробництва);
- створення потужного інтегрованого національного ринку як фундаментальної економічної основи для завоювання відповідних ніш на висококонкурентних світових ринках товарів і послуг;
- врахування відмінностей в інтенсивності національних виробництв, відповідних внутрішніх витратах та їх світових аналогах з метою уникнення несприятливої для України асиметрії в цінах.

Перешкоди у формуванні відкритої економіки та розвитку МЕДУ:

- сировинна та напівсировинна структура експорту;
- висока енергоємність виробництва;
- повільний інноваційний поступ, відсутність надійного захисту інтелектуальної власності;
- недостатнє відтворення виробничих фондів;
- невисока якість продукції;
- зниження добробуту нації;
- корумпованість економіки;
- політична нестабільність;
- війна з рф.

Форми МЕД

Зовнішня торгівля товарами

Надання послуг: *транспортних, туристичних* тощо

ОСНОВНІ ФОРМИ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ УКРАЇНИ

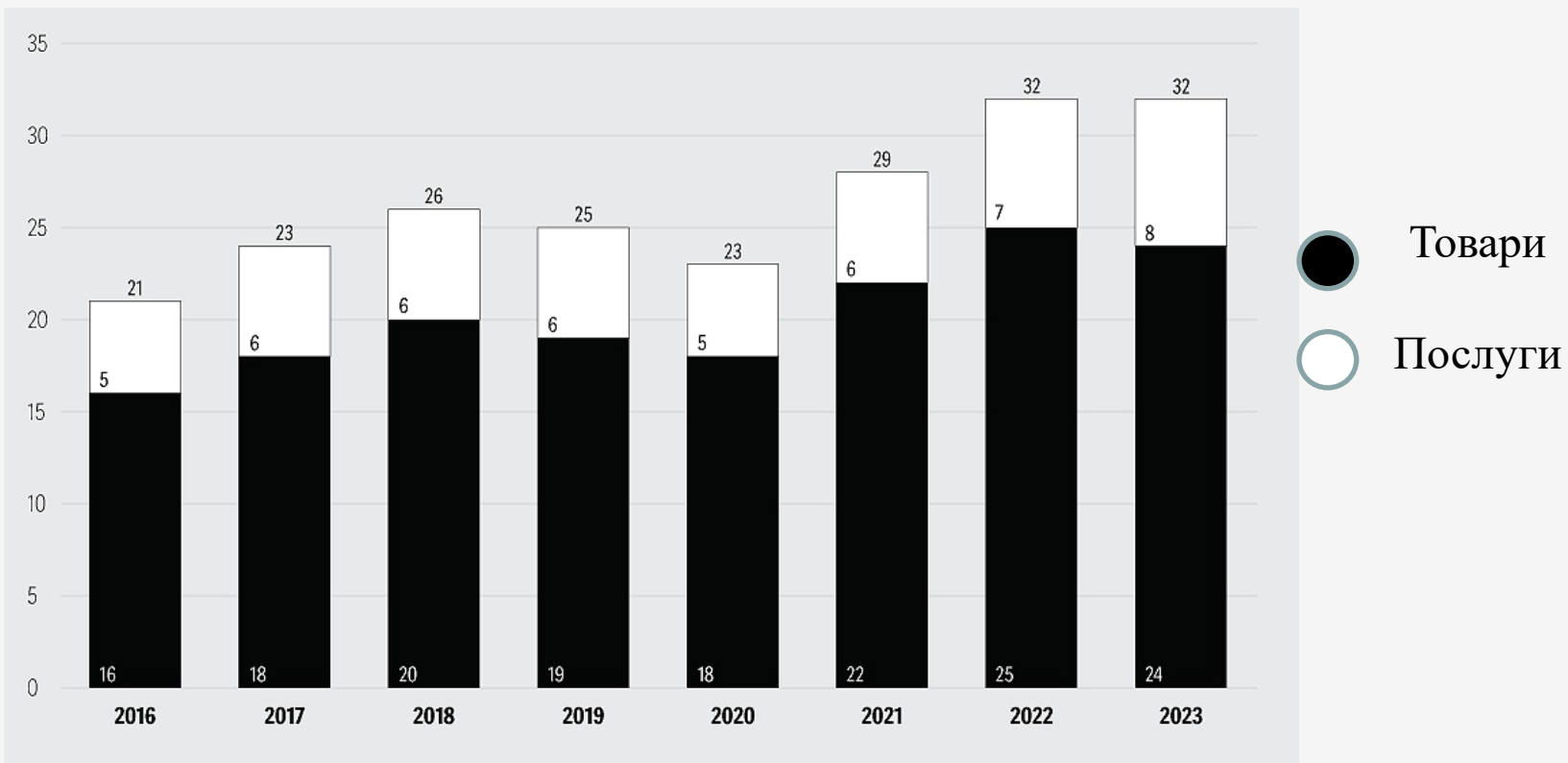
Прямі іноземні інвестиції

Науково-технічне співробітництво

Мал. 196. Основні форми міжнародних економічних зв'язків України

Зовнішня торгівля товарами України

- **Україна – з 2008 р. учасниця Світової організації торгівлі (СОТ) і створення зон вільної торгівлі з низкою країн;**
- **Основні чинники конкурентних переваг українських товарів на світовому ринку:**
 - низький рівень оплати праці при достатньо високому рівні її кваліфікації;
 - відносно низька ціна на сировину;
 - недостатня частка амортизації у структурі виробничих витрат.

Глобальна торгівля товарами та послугами протягом 2016-2023рр., трлн дол

Джерело: <https://www2.deloitte.com/xe/en/insights/topics/strategy/global-trade-trends-and-geopolitical-issues.html>

Аналіз динамки основних показників розвитку зовнішньої торгівлі в Україні у 2021 – 2024 рр

Рік	Експорт, млн дол	Імпорт, млн дол	Сальдо балансу ЗТ, млн дол	Зовнішньо- торговельний оборот, млн дол	ВВП, млн дол	Експортна квота	Імпортна квота	Зовнішньо- торговельна квота	Темп приросту, %		
									експорту	імпорту	ЗТО
2021	68072,3	72843,1	-4770,8	140915,5	199738,0	34,1	36,5	70,6	-	-	-
2022	44135,6	55295,7	-11160,2	99431,3	162001,1	27,2	34,1	61,4	-35,2	-24,1	-29,4
2023	36182,9	63567,0	-27384,1	99749,9	178775,6	20,2	35,6	55,8	-18,0	15,0	0,3
5 міс. 2023	16557,6	25439,5	-8881,9	41997,1	-	-	-	-	-	-	-
5 міс. 2024	16832,0	27547,8	-10715,8	44379,7	-	-	-	-	1,7	8,3	5,7

Джерело: складено автором за даними Держстату України

Аналіз географічної структури експорту України у 2021-2024рр

Країна	Експорт, млн дол				Темп приросту у 2023 р до 2021 р., %	Темп приросту у 2023 р. до 2022 р., %	Частка, %			
	2021 р.	2022 р.	2023 р.	5 міс. 2024 р.			2021 р.	2022 р.	2023 р.	5 міс. 2024 р.
Усього	68072,3	44135,6	36182,9	16832,0	-46,8	-18,0	100	100	100	100
Польща	5227,4	6653,0	4755,4	1697,6	-9,0	-28,5	7,7	15,1	13,1	10,1
Китай	8003,6	2467,2	2406,4	1414,2	-69,9	-2,5	11,8	5,6	6,7	8,4
Іспанія	1677,2	1572,3	2008,3	1372,9	19,7	27,7	2,5	3,6	5,6	8,2
Туреччина	4142,6	2941,8	2368,5	1079,9	-42,8	-19,5	6,1	6,7	6,5	6,4
Німеччина	2866,4	2264,7	2019,7	862,6	-29,5	-10,8	4,2	5,1	5,6	5,1
Румунія	1543,4	3855,8	3764,9	856,7	143,9	-2,4	2,3	8,7	10,4	5,1
Єгипет	1944,6	802,0	1085,0	837,5	-44,2	35,3	2,9	1,8	3,0	5,0
Італія	3469,3	1647,3	1536,9	789,9	-55,7	-6,7	5,1	3,7	4,2	4,7
Нідерланди	2262,5	1540,8	1490,9	777,6	-34,1	-3,2	3,3	3,5	4,1	4,6
Болгарія	835,3	1426,1	904,6	493,6	8,3	-36,6	1,2	3,2	2,5	2,9
Словаччина	999,3	1506,8	1073,7	404,7	7,4	-28,7	1,5	3,4	3,0	2,4
Індія	2494,4	889,2	542,8	366,7	-78,2	-39,0	3,7	2,0	1,5	2,2
США	1610,5	861,8	518,5	361,4	-67,8	-39,8	2,4	2,0	1,4	2,1
Республіка Молдова	864,2	922,1	818,9	352,2	-5,2	-11,2	1,3	2,1	2,3	2,1
Чехія	1414,6	1252,0	996,0	305,8	-29,6	-20,4	2,1	2,8	2,8	1,8
Австрія	915,2	822,1	606,6	250,2	-33,7	-26,2	1,3	1,9	1,7	1,5
Франція	896,5	586,0	481,5	242,8	-46,3	-17,8	1,3	1,3	1,3	1,4
Литва	576,9	662,1	628,2	211,4	8,9	-5,1	0,8	1,5	1,7	1,3
Угорщина	1622,1	2270,9	1184,9	211,4	-27,0	-47,8	2,4	5,1	3,3	1,3
Бельгія	659,0	466,7	359,1	207,2	-45,5	-23,1	1,0	1,1	1,0	1,2
Ізраїль	730,9	328,5	305,6	183,1	-58,2	-7,0	1,1	0,7	0,8	1,1
Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії	1083,2	438,3	359,3	180,8	-66,8	-18,0	1,6	1,0	1,0	1,1
Інші	22092,6	7910,2	5938,0	3365,0	-73,1	-24,9	32,5	17,9	16,4	20,0

Джерело: складено автором за даними Держстату України

Аналіз товарної структури експорту України у 2021-2024 рр

Код і назва товарів згідно з УКТ ЗЕД	Частка, %			
	2021 р.	2022 р.	2023 р.	5 міс. 2024 р.
Усього	100	100	100	100
у тому числі				
I. Живі тварини; продукти тваринного походження	2,0	3,3	3,8	3,8
II. Продукти рослинного походження	22,8	30,5	32,4	34,5
III. 15 Жири та олії тваринного або рослинного походження	10,3	13,5	15,6	15,9
IV. Готові харчові продукти	5,6	5,7	9,0	9,9
V. Мінеральні продукти	12,4	9,8	6,7	9,5
VI. Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	4,1	2,9	2,5	2,4
VII. Полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них	1,6	1,1	0,9	0,8
VIII. Шкури необроблені, шкіра вичинена	0,2	0,2	0,2	0,1
IX. Деревина і вироби з деревини	2,9	4,3	4,1	3,4
X. Маса з деревини або інших волокнистих целюлозних матеріалів	0,8	0,6	0,6	0,6
XI. Текстильні матеріали та текстильні вироби	1,3	1,5	1,0	0,5
XII. Взуття, головні убори, парасольки	0,3	0,4	0,2	0,1
XIII. Вироби з каменю, гіпсу, цементу	0,8	0,7	0,8	0,8
XIV. 71 Перли природні або культивовані, дорогоцінне або напівдорогоцінне каміння	0,2	0,1	0,0	0,0
XV. Недорогоцінні метали та вироби з них	23,5	13,6	10,8	10,6
XVI. Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання	7,7	8,5	7,2	3,7
XVII. Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби	1,0	0,8	0,9	1,0
XVIII. Прилади та апарати оптичні, фотографічні	0,3	0,3	0,3	0,2
XIX. 93 Зброя, боєприпаси; їх частини та приладдя	0,0	0,0	0,0	0,0
XX. Різні промислові товари	1,8	2,2	2,6	1,9
XXI. 97 Твори мистецтва	0,0	0,0	0,0	0,0

Джерело: складено автором за даними Держстату України

Аналіз географічної структури імпорту України у 2021-2024 рр

Країна	Імпорт, млн дол.				Темп приросту у 2023 р. до 2021 р., %	Темп приросту у 2023 р до 2022 р., %	Частка, %			
	2021 р.	2022 р.	2023 р.	5 міс. 2024 р.			2021 р.	2022 р.	2023 р.	5 міс. 2024 р.
Усього	72843,1	55295,7	63567,0	27547,8	-12,7	15,0	100	100	100	100
Китай	10981,7	8670,9	10444,5	5310,7	-4,9	20,5	15,1	15,7	16,4	19,3
Польща	4962,5	5491,4	6577,8	2855,5	32,5	19,8	6,8	9,9	10,3	10,4
Німеччина	6284,4	4563,0	5061,7	2229,7	-19,5	10,9	8,6	8,3	8,0	8,1
Туреччина	3260,3	3373,4	4723,4	1703,4	44,9	40,0	4,5	6,1	7,4	6,2
США	3333,3	2171,9	2862,8	1377,5	-14,1	31,8	4,6	3,9	4,5	5,0
Італія	2675,5	1801,4	2278,2	1008,3	-14,8	26,5	3,7	3,3	3,6	3,7
Греція	495,6	756,1	1374,1	891,2	177,2	81,7	0,7	1,4	2,2	3,2
Чехія	1480,8	1464,8	1789,4	886,2	20,8	22,2	2,0	2,6	2,8	3,2
Словаччина	923,2	988,7	1676,9	763,9	81,6	69,6	1,3	1,8	2,6	2,8
Болгарія	542,3	2082,7	2221,3	733,0	309,6	6,7	0,7	3,8	3,5	2,7
Франція	1764,9	1232,7	1759,2	706,9	-0,3	42,7	2,4	2,2	2,8	2,6
Румунія	796,4	1503,2	1566,9	681,8	96,7	4,2	1,1	2,7	2,5	2,5
Угорщина	1571,0	1022,3	1387,9	604,8	-11,7	35,8	2,2	1,8	2,2	2,2
Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії	1115,2	762,9	1091,0	495,6	-2,2	43,0	1,5	1,4	1,7	1,8
Індія	961,4	1683,8	1882,3	495,0	95,8	11,8	1,3	3,0	3,0	1,8
Литва	1290,9	1323,1	1300,1	447,5	0,7	-1,7	1,8	2,4	2,0	1,6
Японія	1227,3	644,4	908,3	393,2	-26,0	40,9	1,7	1,2	1,4	1,4
Нідерланди	1012,6		1035,1	378,3	2,2		1,4	0,0	1,6	1,4
Іспанія	975,9	702,4	888,0	352,9	-9,0	26,4	1,3	1,3	1,4	1,3
Республіка Корея	694,5	524,3	660,5	335,4	-4,9	26,0	1,0	0,9	1,0	1,2
Швеція	724,6	514,8	756,7	283,2	4,4	47,0	1,0	0,9	1,2	1,0
Бельгія	752,3	539,9	663,1	278,0	-11,9	22,8	1,0	1,0	1,0	1,0
Інші	24967,8	13439,9	10633,4	4326,8	-57,4	-20,9	34,3	24,3	16,7	15,7

Джерело: складено автором за даними Держстату України

Аналіз товарної структури імпорту України у 2021-2024рр

Код і назва товарів згідно з УКТ ЗЕД	Частка, %			
	2021 р.	2022 р.	2023 р.	5 міс. 2024 р.
Усього	100	100	100	100
у тому числі				
I. Живі тварини; продукти тваринного походження	2,2	2,1	2,1	2,2
II. Продукти рослинного походження	2,9	3,5	3,3	3,9
III. 15 Жири та олії тваринного або рослинного походження	0,6	0,5	0,4	0,4
IV. Готові харчові продукти	4,9	4,8	5,1	5,2
V. Мінеральні продукти	20,5	23,7	16,7	12,9
VI. Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	13,4	11,2	11,7	12,7
VII. Полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них	6,6	5,9	5,9	5,9
VIII. Шкури необроблені, шкіра вичинена	0,4	0,4	0,4	0,4
IX. Деревина і вироби з деревини	0,6	0,4	0,3	0,4
X. Маса з деревини або інших волокнистих целюлозних матеріалів	1,5	1,4	1,3	1,4
XI. Текстильні матеріали та текстильні вироби	3,7	4,5	3,8	3,4
XII. Взуття, головні убори, парасольки	0,8	1,0	0,8	0,7
XIII. Вироби з каменю, гіпсу, цементу	1,3	1,2	1,1	1,1
XIV. 71 Перли природні або культивовані, дорогоцінне або напівдорогоцінне каміння	0,3	0,1	0,2	0,1
XV. Недорогоцінні метали та вироби з них	6,0	4,7	5,3	5,7
XVI. Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання	19,5	16,6	17,7	18,6
XVII. Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби	10,4	10,2	12,3	14,2
XVIII. Прилади та апарати оптичні, фотографічні	2,1	2,1	2,3	2,4
XIX. 93 Зброя, боєприпаси; їх частини та приладдя			0,1	0,1
XX. Різні промислові товари	1,8	1,3	1,5	1,5
XXI. 97 Твори мистецтва	0,0	0,0	0,0	0,0

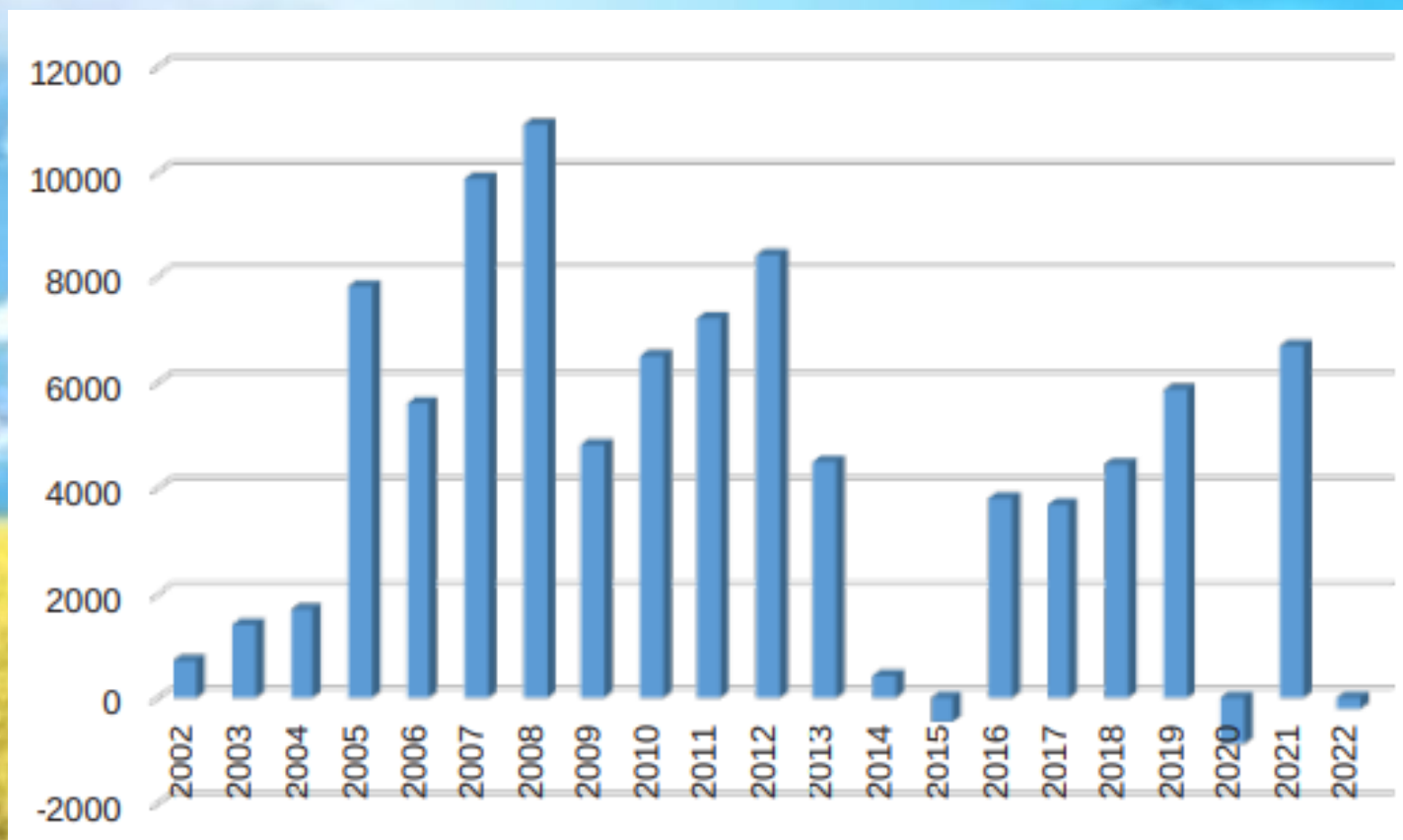
Джерело: складено автором за даними Держстату України

Прямі іноземні інвестиції в Україну

Прямі інвестиції – категорія міжнародної інвестиційної діяльності, яка відображає прагнення резидента однієї країни здійснювати контроль або істотний вплив на діяльність підприємства, що є резидентом іншої країни.

Динаміка прямих інвестицій в/з України у 2010-2022 рр

Рік	ПІ в Україну		ПІ з України		Сальдо	
	Обсяг, млн дол	Абс. відх., +/-	Обсяг, млн дол	Абс. відх., +/-	Обсяг, млн дол	Відн. відх., %
2010	6495	1679	736	574	5759	23.7%
2011	7207	712	192	-544	7015	21.8%
2012	8401	1194	1206	1014	7195	2.6%
2013	4499	-3902	420	-786	4079	-43.3%
2014	410	-4089	111	-309	299	-92.7%
2015	-458	-868	-51	-162	-407	-236.1%
2016	3810	4268	16	67	3794	-1032.2%
2017	3692	-118	8	-8	3684	-2.9%
2018	4455	763	-5	-13	4460	21.1%
2019	5860	1405	648	653	5212	16.9%
2020	-868	-6728	82	-566	-950	-118.2%
2021	6687	7555	-198	-280	6885	-824.7%
2022	1152	-5535	529	727	623	-91.0%

Динаміка прямих іноземних інвестицій в Україну у 2021-2022рр, млрд. дол. США

Джерело: за даними Міністерства фінансів України

Основні країни-інвестори в Україну у 2023 р

№ з/п	Країна-інвестор	Обсяг інвестицій, млн. дол.	У % до підсумку
1	Кіпр	8979,7	32,42
2	Нідерланди	6452,7	23,29
3	Велика Британія	2047,9	7,39
4	Німеччина	1824,7	6,59
5	Швейцарія	1532,9	5,53
6	Австрія	1018,8	3,68
7	Франція	753,6	2,72
8	Польща	612,8	2,21
9	Угорщина	544,8	1,97
10	Люксембург	489,3	1,77
11	Інші країни ЄС	3444,7	12,43
Всього		27701,9	100,00

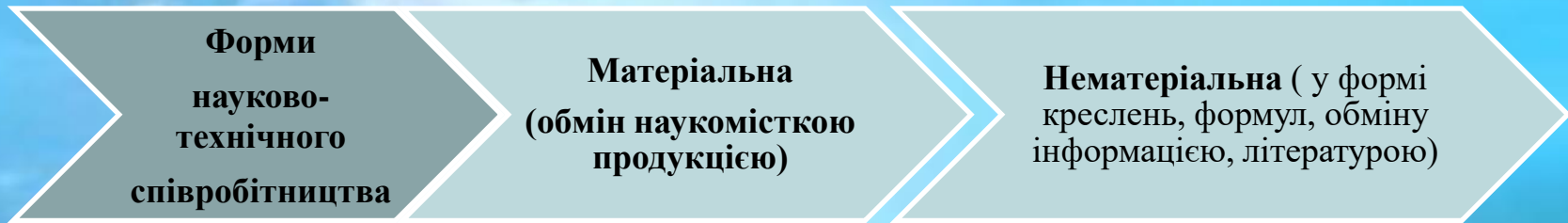
Джерело: за даними Міністерства фінансів України

Структура прямих інвестицій в Україну в 2022р

Вид економічної діяльності	Обсяг, млн дол. США	Частка в загальному обсязі, %
<u>ПРЯМІ ІНВЕСТИЦІЇ В УКРАЇНУ</u>	65 746,8	100
СІЛЬСЬКЕ, ЛІСОВЕ ТА РИБНЕ ГОСПОДАРСТВО	3 004,0	4,6
ПРОМИСЛОВІСТЬ	28 747,5	43,7
БУДІВНИЦТВО	1 169,9	1,8
ОПТОВА ТА РОЗДРІБНА ТОРГІВЛЯ; РЕМОНТ АВТОТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ І МОТОЦИКЛІВ	10 188,0	15,5
ТРАНСПОРТ, СКЛАДСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО, ПОШТОВА ТА КУР'ЄРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ	2 171,7	3,3
ТИМЧАСОВЕ РОЗМІЩУВАННЯ Й ОРГАНІЗАЦІЯ ХАРЧУВАННЯ	342,6	0,5
ІНФОРМАЦІЯ ТА ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЇ	2 910,4	4,4
ФІНАНСОВА ТА СТРАХОВА ДІЯЛЬНІСТЬ	5 945,4	9,0
ОПЕРАЦІЇ З НЕРУХОМИМ МАЙНОМ	5 031,1	7,7
ПРОФЕСІЙНА, НАУКОВА ТА ТЕХНІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ	1 810,7	2,8
ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ АДМІНІСТРАТИВНОГО ТА ДОПОМІЖНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ	994,0	1,5
ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ Й ОБОРОНА; ОБОВ'ЯЗКОВЕ СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ	0,1	0,0
ОСВІТА	24,8	0,0
ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я ТА НАДАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ	200,5	0,3
МИСТЕЦТВО, СПОРТ, РОЗВАГИ ТА ВІДПОЧИНОК	189,4	0,3
НАДАННЯ ІНШИХ ВИДІВ ПОСЛУГ	22,2	0,0

Науково-технічне співробітництво

торгівля патентами, ліцензіями, технічним досвідом (“ноу-хау”)

80% ринку наукомісткої продукції контролюють **7** країн-технологічних лідерів:

США, Японія, Фінляндія, Швеція, Велика Британія, Німеччина, Республіка Корея

Високотехнологічні виробництва формують:

- 70-85% ВВП у високорозвинених країнах;
- < 6% - В Україні; за рівнем інновацій 81 місце в світі

3. Причини розвитку міжнародної економічної діяльності України, основні фактори впливу та перешкоди

1. Міжнародне визнання незалежності України

2. Правова база зовнішньої політики України

3. Зовнішньополітичні доктрини України

4. Національні пріоритети зовнішньої політики України

Міжнародне визнання незалежності України

- 2 грудня 1991 р. – Польща та Канада;
- впродовж першого місяця існування Україну визнала 68 країна світу;
- 30 січня 1992 р. Україна стала членом Ради з безпеки та співпраці в Європі.
- ✓ На початку ХХІ ст. Україна мала дипломатичні відносини зі 153 державами світу, є членом 78 міжнародних організацій.

Правова база зовнішньої політики України:

- ✓ Декларація про державний суверенітет України (липень 1990 р.);
- ✓ «До парламентів і народів світу» (1991 р.)
- ✓ Закон України «Про дію міжнародних договорів на території України» (1991)
- ✓ Основні напрямки зовнішньої політики України (липень 1993 р.);
- ✓ Конституція України (1996 р.);
- ✓ Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» (2010)

Зовнішньополітичні доктрини України

Доктрина «розлучення»:

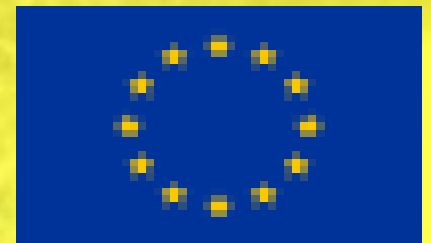
- процес виходу із системи єдиної держави СРСР і вирішення численних проблем внутрішнього та зовнішнього характеру у відносинах з РФ, як офіційною спадкоємницею СРСР;
- інтенсивне формування дипломатичного корпусу;
- встановлення зв'язків з іншими державами світу;
- пошук альтернативних торгових партнерів та можливих союзників у вирішенні проблем безпеки й розвитку.

- **Політика «багатовекторності»:** баланс інтересів та зовнішньополітичної активності за трьома основними напрямками – російському, європейському і східному (чорноморський регіон та країни Азії).
- **Доктрина євроінтеграції:** домагання згоди НАТО та ЄС на вступ України до цих організацій; імітаційний характер втілення цієї доктрини в життя.
- **Доктрина позаблоковості:** фактична відмова від євроатлантичної інтеграції при декларативному збереженні популярного в населення курсу на інтеграцію до Європейського Союзу.

Національні пріоритети зовнішньої політики України

А) Інтеграція України в європейські та євроатлантичні структури:

- 1994 р. - укладення Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС;
- березень 2014 р. - підписана політична частина Угоди асоціації з ЄС
- червень 2014 р. – підписана економічна частина Угоди
- 16 вересня 2014 р. – синхронна ратифікація Угоди про асоціацію між Україною і ЄС Європейським парламентом і Верховною Радою України.

Б) Розвиток та поглиблення відносин стратегічного партнерства України з Організацією Північноатлантичного договору (НАТО):

- березень 1992 р. - Вступ України до Ради північноатлантичного співробітництва (РПАС) (сьогодні Рада євроатлантичного партнерства - РЄАП);
- 1994 р. - Приєднання до програми «Партнерство заради миру» (ПЗМ);
- липень 1997 р. - підписання Хартії про Особливе партнерство;
- квітень 2015 р. - угода між КМУ та Альянсом про співробітництво у сфері підтримки.

В)Взаємодія з ключовими союзниками та партнерами:

- США: грудень 2014 р. – ухвалення США закону «Акт на підтримку свободи України»;
- Канада
- Польща
- країни Балтії
- Велика Британія, Швеція, Румунія, Німеччина

Г) Пошук нових союзників та формування Балто-Чорноморської підсистеми міжнародної безпеки:

- встановлення дружніх і партнерських відносин із сусідами та країнами Центрально-європейського і Чорноморського простору;
- розвиток торговельно-економічного партнерства;
-
- реалізація спільних технологічних та інфраструктурних проектів, захист культурного й екологічного середовища;
- поглиблене партнерство з країнами Вишеградської групи (Польща, Чехія, Словаччина, Угорщина)

Д) Диверсифікація зовнішньополітичних зв'язків:

- розбудова широкомасштабного співробітництва з країнами Близького Сходу;
- розширення і поглиблення співробітництва та партнерства з країнами Північної Африки;
- пошук нових перспективних ринків та створення комплексної системи просування на них українських товарів та послуг.

Є)Україна - СНД

- **8 грудня 1991 р.** – створення Співдружності Незалежних Держав (СНД)
- Співробітництво в межах СНД передбачало:
 - *консультації в галузі зовнішньої політики;*
 - *розвиток спільного економічного простору, участь у загальноєвропейському та євразійському ринках, митна політика;*
 - *розвиток власних систем транспорту і зв'язку;*
 - *охорона навколишнього середовища, участь у створенні всеосяжної міжнародної системи екологічної безпеки;*
 - *боротьба з організованою злочинністю.*
- **19 березня 2014 р.** - рішення Ради національної безпеки і оборони України про початок процедури виходу з СНД.
- **27 листопада 2014 р.** у Верховній Раді зареєстрували проект постанови про **вихід України з СНД.**

**ДЯКУЮ ЗА
УВАГУ!**

Тема 2. Суб'єкти міжнародної економічної діяльності України

План

1. Суб'єкти міжнародної економічної діяльності України залежно від рівня міжнародної взаємодії.
2. Види МЕДУ.
3. Нормативно-правова регламентація діяльності суб'єктів міжнародної економічної діяльності України.

1. Суб'єкти міжнародної економічної діяльності

Суб'єкт МЕД – учасник МЕД, який має суб'єктивні права та здатний виконувати юридичні обов'язки.

Суб'єкти мікроекономічного рівня

(за ЗУ «Про ЗЕД»)

- **фізичні особи** – громадяни України, іноземні громадяни та особи без громадянства, які мають відповідну правоздатність;
- **юридичні особи** зареєстровані як такі в Україні і які мають постійне місцезнаходження на території України (підприємства, організації та об'єднання всіх видів, включаючи акціонерні та інші види господарських товариств, асоціації, спілки, концерни, консорціуми, торговельні дома, посередницькі та консультаційні фірми, кооперативи, кредитно-фінансові установи, міжнародні об'єднання, організації та інші), в тому числі юридичні особи, майно та/або капітал яких є повністю у власності іноземних суб'єктів господарської діяльності;
- **об'єднання** фізичних, юридичних, фізичних і юридичних осіб, які не є юридичними особами згідно з законами України, але які мають постійне місцезнаходження на території України і яким діючими цивільно-правовими законами не заборонено здійснювати господарську діяльність;
- **структурні одиниці іноземних суб'єктів господарської діяльності** (філії, відділення тощо), які не є юридичними особами, але мають постійне місцезнаходження на території України;
- **спільні підприємства** за участю українських та іноземних суб'єктів господарської діяльності, які мають відповідну реєстрацію та мають постійне місцезнаходження на території України;
- **інші суб'єкти** господарської діяльності, передбачені законами України.

Суб'єкти МЕД

Суб'єкти макроекономічного рівня:

1. Україна як держава в особі її органів в межах їх компетенції;
2. недержавні органи управління економікою (товарні, фондові, валютні біржі, торговельні палати, асоціації, спілки та інші організації координаційного типу), що діють на підставі їх статутних документів.

Класифікація державних органів України:

- *загальнодержавні* – Верховна Рада, Президент, Кабінет Міністрів;
- *координаційні* – Міністерство економіки України, НБУ, Міністерство фінансів та інші;
- *галузеві* – міністерства та відомства, які відповідають за життєдіяльність окремих секторів, галузей економіки;
- *територіальні* – регіональні, місцеві органи влади;
- *спеціалізовані функціональні* – інститути, які в своїй діяльності керуються національними інтересами, підтримуючи національних учасників міжнародного співробітництва.

Суб'єкти між- або наддержавного рівня (міжнародні організації):

- ООН
- СОТ
- МВФ
- Група Світового Банку
- Інтеграційні угруповання (ЄС, НАФТА, АСЕАН тощо) та їх керівні органи (більшою мірою стосується ЄС)
- Інституції регіональні (Азійський банк розвитку, ЄБРР, ...)

Об'єкти МЕДУ

Ресурси	Процеси	Витрати, доходи та фінансові результати
<ul style="list-style-type: none">• необоротні активи (основні засоби, інші необоротні активи, нематеріальні активи, капітальні та довгострокові фінансові інвестиції);• оборотні активи (виробничі запаси, напівфабрикати, готова продукція, товари, грошові кошти, поточні фінансові інвестиції);• витрати майбутніх періодів	<ul style="list-style-type: none">• формування власного капіталу;• залучення позичкового капіталу;• інвестиційні процеси;• забезпечення іншими видами ресурсів (енергоресурси, водні, паливні ресурси);• виробниче та господарське обслуговування	<ul style="list-style-type: none">• фінансові (відсотки за кредити та позики, розміщення на ринку цінних паперів акцій, облігацій власної емісії тощо);• інвестиційні (капітальне будівництво, розширення та розвиток виробництва, придбання цінних паперів тощо);• операційні (зумовлюються основним видом діяльності підприємства - виробництвом продукції, наданням послуг, виконанням робіт).

2. Види міжнародної економічної діяльності

Згідно з ЗУ «Про зовнішньоекономічну діяльність»:

- ❖ **експорт та імпорт товарів, капіталів та робочої сили;**
- ❖ **надання суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності України послуг іноземним суб'єктам господарської діяльності, у тому числі: виробничих, транспортно-експедиційних, страхових, консультаційних, маркетингових, експортних, посередницьких, брокерських, агентських, консигнаційних, управлінських, облікових, аудиторських, юридичних, туристських та ін., що прямо і як виняток не заборонені законами України; надання вищезазначених послуг іноземними суб'єктами господарської діяльності суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності України;**
- ❖ **наукова, науково-технічна, науково-виробнича, виробнича, навчальна та інша кооперація з іноземними суб'єктами господарської діяльності; навчання та підготовка спеціалістів на комерційній основі;**
- ❖ **міжнародні фінансові операції та операції з цінними паперами у випадках, передбачених законами України;**
- ❖ **кредитні та розрахункові операції між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності;**
- ❖ **створення суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності банківських, кредитних та страхових установ за межами України; створення іноземними суб'єктами господарської діяльності зазначених установ на території України у випадках, передбачених законами України;**

- ❖ **спільна підприємницька діяльність** між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності, що включає створення спільних підприємств різних видів і форм, проведення спільних господарських операцій та спільне володіння майном як на території України, так і за її межами;
- ❖ **підприємницька діяльність на території України, пов'язана з наданням ліцензій, патентів, ноу-хау, торговельних марок** та інших нематеріальних об'єктів власності з боку іноземних суб'єктів господарської діяльності; аналогічна діяльність суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності за межами України;
- ❖ **організація та здійснення діяльності в галузі проведення виставок, аукціонів, торгів, конференцій, симпозіумів, семінарів** та інших подібних заходів, що здійснюються на комерційній основі, за участі суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності; організація та здійснення оптової, консигнаційної та роздрібно торгівлі на території України за іноземну валюту у передбачених законами України випадках;
- ❖ **товарообмінні (бартерні) операції та інша діяльність**, побудована на формах зустрічної торгівлі між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності;
- ❖ **орендні**, у тому числі лізингові, операції між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності;
- ❖ **операції з придбання, продажу та обміну валюти** на валютних аукціонах, валютних біржах та на міжбанківському валютному ринку;
- ❖ **роботи на контрактній основі фізичних осіб** України з іноземними суб'єктами господарської діяльності як на території України, так і за її межами; роботи іноземних фізичних осіб на контрактній оплатній основі з суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності як на території України, так і за її межами;
- ❖ **інші види** зовнішньоекономічної діяльності,

Види МЕД у теоретичній площині:

- міжнародна торгівля товарами;
- надання міжнародних послуг;
- транскордонний рух капіталів;
- міжнародний кредит;
- міжнародні валютно-фінансові відносини;
- міжнародна міграція робочої сили;
- участь у діяльності міжнародних економічних організаціях;
- міжнародне співробітництво у виробничих, науково-технічних сферах;
- спільне розв'язання економічними засобами глобальних проблем розвитку.

Класифікація форм прояву міжнародної торгівлі:

- 1. *За напрямками експортно-імпортних потоків:*** експорт, імпорт, транзит.
- 2. *За ступенем обробки товару:*** торгівля готовою продукцією, продукцією у розібраному вигляді, комплектним устаткуванням сировинними товарами.
- 3. *За організаційними формами реалізації товару:*** оптова та роздрібна.
- 4. *За видами товарів і послуг.***
- 5. *За методами торгівлі:*** напряму і через посередників.

Класифікація видів та форм МЕД

Вид	Форма
Зовнішня торгівля	Експорт, імпорт, реекспорт, реімпорт товарів і послуг, бартер
Міграція робочої сили	Еміграція, імміграція
Рух капіталу	Портфельні інвестиції (придбання зарубіжних цінних паперів). Прямі інвестиції (організація і ведення виробництва за кордоном, виробнича кооперація)
Валютні грошово-кредитні відносини та	Ф'ючерсні, опціонні угоди, операції спот та форвард, конверсія (обмін валют), кліринг, кредити, депозити
Науково-технічне співробітництво	Спільне дослідження, передача технологій на основі ліцензійних угод

3. Нормативно-правова регламентація діяльності суб'єктів міжнародної економічної діяльності України

Правове регулювання МЕДУ

національна
нормативно-правова
база

міжнародна нормативно-
правова база

розробка та прийняття
законів, положень,
постанов,
інструктивних
матеріалів

виконання норм
міжнародного права,
приєднання держави до
міжнародних організацій
та конвенцій, підписання
міжнародних угод

Нормативно-правова регламентація діяльності суб'єкта МЕД України

Рівень	Функціональна ознака	Перелік нормативних актів
Національний	Закріплюють основні принципи організації та напрями здійснення міжнародної економічної діяльності	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Конституція України. ▪ Декларація про державний суверенітет України.
	Містять систематизовані норми, що регулюють міжнародну економічну діяльність України	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Господарський Кодекс України. ▪ Митний кодекс України. ▪ Податковий кодекс України. ▪ Закони України «Про зовнішньо-економічну діяльність». ▪ Закон України «Про Митний тариф». ▪ Закон України «Про режим іноземного інвестування». ▪ Декрет КМУ «Про валютне регулювання».
	Спрямовані на регулювання поточних операцій	Постанови, інструктивні листи, накази.
Міжнародний	Регулюють питання щодо здійснення окремих форм МЕД	Правила міжнародних організацій, учасником яких є Україна – СОТ, спеціалізованих структур ООН (ЮНКТАД, МТЦ, МОП тощо), група Світового банку Дво- та багатосторонні угоди про вільну торгівлю
	Регулюють діяльність суб'єктів макrorівня в рамках взятих ними зобов'язань	Угоди, укладені у сфері міжнародного кредитування, зокрема з МВФ

Принципи зовнішньоекономічної діяльності

(ст. 2 Закону України “Про зовнішньоекономічну діяльність”):

1. *принцип суверенітету народу України*, що полягає у його виключному праві на зовнішньоекономічну діяльність на території держави у відповідності до її законів; в обов'язку неухильно виконувати усі договори та зобов'язання України в галузі міжнародних економічних відносин;
2. *принцип свободи зовнішньоекономічного підприємництва*, що полягає у праві суб'єктів добровільно вступати у зовнішньоекономічні зв'язки у будь-яких формах, які прямо не заборонені чинним законодавством України; в обов'язку дотримуватись при цьому чинного законодавства України та у праві власності на одержані в ході такої діяльності результати;
3. *принцип юридичної рівності та недискримінації* полягає у рівності перед законом всіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, незалежно від форм власності, у забороні обмежень дій держави, результатом яких є обмеження прав і дискримінація суб'єктів такої діяльності;
4. *принцип верховенства закону* – регулювання зовнішньоекономічної діяльності тільки законами України, у забороні застосування підзаконних актів та актів управління місцевих органів, що у будь-який спосіб створюють менш сприятливі умови, ніж ті, які встановлені в законах України;
5. *принцип захисту інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності* - українська держава забезпечує рівний захист вітчизняних та іноземних суб'єктів такої діяльності в Україні – у відповідності до вітчизняних законів та за кордоном – згідно норм міжнародного права; здійснює захист державних інтересів України як на її території, так і за кордоном у відповідності до національних та міжнародних правових норм;
6. *принцип еквівалентності обміну, неприпустимості демпінгу при ввезенні та вивезенні товару.*

Міжнародне право - система міжнародних правових актів, а також неписаних домовленостей, що регламентують міжнародний рух активів і захист прав та інтересів юридичних і фізичних осіб (*Женевська конвенція з прав людини, Віденська конвенція дипломатичної безпеки, Загальна угода з торгівлі і тарифів (GATT), двосторонні і багатосторонні міждержавні угоди про торгівлю, співробітництво тощо*).

Види міжнародних договорів:

- 1. загальноекономічні економічні договори** - встановлюють загальні принципи економічних взаємовідносин між державами, виділяють головні напрямки, форми такої співпраці, окреслюють проблеми, що підлягають взаємному вирішенню;
- 2. спеціальні економічні договори** - регулювання окремих сфер економічних взаємовідносин: міжнародної торгівлі товарами, послугами, правами; міжнародних фінансових відносин; руху інвестицій та статусу інвесторів; міжнародної економічної допомоги; транскордонного руху робочої сили тощо.

Угода про спрощення процедур торгівлі СОТ (чинна з 22 лютого 2017 р)

- ✓ норми, що стосуються публікації, в тому числі в Інтернеті, нормативних правових актів з питань забезпечення формальностей у торгівлі;
- ✓ положення про попередні рішення митних органів;
- ✓ порядок сплати платежів та штрафів;
- ✓ використання електронних платежів;
- ✓ гарантії прискореного випуску товарів у вільний обіг;
- ✓ використання системи «авторизованих операторів»;
- ✓ процедури прискореної відправки товарів;
- ✓ прискорене митне очищення товарів, що швидко псуються;
- ✓ скорочення кількості документів і формальностей на основі вироблення спільних митних стандартів;
- ✓ просування використання системи «Єдиного вікна»;
- ✓ уніфікація прикордонних процедур;
- ✓ використання режиму тимчасового ввезення товарів;
- ✓ спрощення транзитних процедур;
- ✓ положення про співробітництво і координацію діяльності митних служб.

Угода про асоціацію між Україною та ЄС (чинна з 1 січня 2016 р.):

- 1) політична асоціація (політичний діалог, співпраця у сфері зовнішньої політики і політики безпеки, а також у сфері внутрішніх справ та юстиції);
- 2) поглиблена економічна інтеграція (угода про вільну торгівлю, яка надає Україні доступ на єдиний внутрішній ринок ЄС і поширює на неї європейське законодавство).

**ДЯКУЮ ЗА
УВАГУ!**